

Woorden om de wereld mee te veroveren

De Morgen - 01 Okt. 2014
Pagina 32

De Belgische kunstenaar Ana Torfs is gefascineerd door taal. Haar eerste grote overzicht in thuisbasis Brussel fascineert ook door het beeld: zes prachtig uitgewerkte installaties met video, gebarentaal, fotografie en zelfs wandtapijten.

Ana Torfs: Echolalia tot 14 december in Wiels, Van Volxemlaan 354, Brussel. www.wiels.org

Ana Torfs (40) is een aparte, boeiende kunstenaar die maar mondjesmaat tentoonstelt. Ze werkt rustig en buiten het gewoel om aan een consistent oeuvre. Op het eerste gezicht is haar werk niet makkelijk. Ze vraagt dat de toeschouwer tijd neemt, zorgvuldig kijkt en zich openstelt - maar welke kunstenaar vraagt dat niet?

In Wiels toont ze zes grote installaties, het is telkens een andere wereld. Er is wel een rode draad: woorden en taal. We hebben woorden nodig om te communiceren en greep te krijgen op de werkelijkheid, en we leren taal door herhaling en variatie. Dat zijn de ingrediënten waarmee Ana Torfs aan de slag gaat. Daar komt ook de wat vreemde titel van de tentoonstelling vandaan: Echolalia, een term die slaat op de herhaling van woorden door een kind dat leert praten, maar ook staat voor een medische afwijking waarbij iemand dwangmatig woorden herhaalt.

Ana Torfs verkent graag de wisselwerking tussen taal en voorstelling en de daarmee verbonden processen van vertaling, interpretatie en visualisatie. Dat is in Wiels ook het geval.

Zo bestaat de installatie TXTuit zes prachtige wandtapijten, waarin Ana Torfs telkens met 25 oude afbeeldingen de reis verbeeldt die woorden als 'koffie', 'suiker', 'tabak' en 'chocolade' hebben gemaakt. Het zijn leenwoorden die vanuit de koloniën langs de handelsroutes naar het Westen zijn gereisd.

Even boeiend is een reeks vitrinekasten waarin de kunstenaar laat zien hoe exotische planten de naam van hun Westerse, mannelijke ontdekker kregen. Deze 'politiek van het benoemen', geïntroduceerd door de 18de-eeuwse Zweedse natuuronderzoeker Carl Linnaeus, noemt Ana Torfs terecht 'linguïstisch imperialisme'. Legendaris dan weer een serie close-ups van La Gomera. Daarbij verstrekt Ana Torfs telkens een ander aspect van de geschiedenis van het Canarische eiland, zodat onze indruk steeds weer verandert.

Echolalia is een indringende tentoonstelling met een pracht van een catalogus. Een parcours langs woorden als archeologische vindplaatsen waarin geschiedenis en betekenis zich opgehoopt hebben, woorden als vlaggen geplant in overzeese gebieden en woorden die de luisteraar op een dwaalspoor brengen.

OERWOUD

In *The Parrot & The Nightingale* projecteert Ana Torfs zwartwitfoto's, die langzaam in elkaar overvloeien en zo de indruk geven dat je traag door een weelderig oerwoud stapt. Er is geen mens te zien en er zijn geen oriëntatiepunten. Zoiets moet ontdekkingsreiziger Christoffel Columbus ervaren hebben toen hij in 1492 zijn eerste stappen in het hem onbekende Amerika zette.

DAGBOEK

Uit luidsprekers klinken Engelse stemmen op. Ze lezen voor uit de dagboeken van Columbus. Hij is vol verwondering over wat hij ziet. 'Papegaai' en 'nachttegaal' zijn de meest voorkomende woorden. De 'Indianen' die hij ontmoet zijn voor hem 'kinderen' die nog moeten leren spreken. Hij vond ook dat ze geschikt zouden zijn als 'dienaren', "aangezien ze alles wat we tegen hen zeggen heel snel herhalen".

WOORDEN

Het gaat Ana Torfs vooral om het verkennen van de grenzen van de taal. Columbus had alleen de hem bekende, bestaande woorden om een volstrekt nieuwe wereld te beschrijven.

GEBARENTAAL

Op drie schermen zien we evenveel tolken iets in gebarentaal uitleggen. Na verloop van tijd dringt het tot de toeschouwer door dat ze, elk in een andere gebarentaal, de voorgelezen tekst van Columbus 'vertalen'. Maar beeld en klank lopen niet synchroon: het beeld

loopt achter, alsof de gebarentaal een verre echo is van Columbus' woorden en ook van de gebarentaal die hij nodig had om met de Indianen te communiceren.

ERIC RINCKHOUT

Copyright © 2014 De Persgroep Publishing. Alle rechten voorbehouden